

BÉLA BARTÓK ȘI FOLCLORUL ROMÎNESC*

TIBERIU ALEXANDRU

Acum o jumătate de veac, un mănunchi de tineri compozitori maghiari, în frunte cu Béla Bartók și Zoltán Kodály, străduindu-se să tămăduiască muzica de excrescențele post-romantismului și să-i dea un suflu nou, național, și-au ațintit luarea aminte spre muzica populară.

Dându-și seama că învierea spre care năzuiau nu putea veni din muzica ungurească cîntată de lăutarii de la oraș, s-au îndreptat către muzica țărănească.

După Bartók, între muzica populară a orașului unguresc și muzica populară a satului unguresc sînt deosebiri fundamentale:

Pe de o parte, creații ale păturii «culte» și «semiculte» a orașelor, a «domnilor» amatori de muzică din secolul trecut, muzică larg difuzată de orchestrele de țigani din orașe și din această pricină numită, de multă lume, impropriu «muzică țigănească»¹.

Cu alte cuvinte, o «muzică cultă cu caracter popular» ce «nu cunoaște decît îndi-

Béla Bartók transcriind melodii populare romînești în Arhiva de Folklore a Soc. Compozitorilor Romîni, București, 23 februarie 1934.

vide melodice, care au, e drept, unele însușiri exterioare comune, dar se deosebesc în esența lor într-atît unele de altele, încît nu pot fi cuprinse în nici o formulă. Ele nu sînt în adevăr tipuri,

* Din volumul *Béla Bartók despre folclorul romînesc*, în curs de tipărire (E.S.P.L.A.)

¹ Țiganii satelor își au cîntecele lor în limba țigănească, cu totul deosebite, pe care orchestrele de lăutari țigani de la orașe nu le cîntă, ba nici măcar nu le cunosc. B. Bartók, *Ungarische Volksmusik*, în «Schweizerische Sängerezeitung», 1933, trad. în limba maghiară de Bence Szabolcsi sub titlul *A régi magyar népzeneéről* [Despre vechea muzică populară maghiară], publ. în *Emlékkönyv Kodály Zoltán hatvanadik születés napjára* [Volum omagial lui Zoltán Kodály pentru aniversarea a șaizeci de ani dela naștere], în redactarea lui Bela Gunda, Budapesta, Magyar Néprajzi Társaság, 1943. Articolul este reprodus în volumul *Bartók Béla válogatott zenei írásai, összeállította Szöllösy András, bevezetéssel és jegyzetekkel ellátta Szabolcsi Bence* [Scrierile muzicale alese ale lui Béla Bartók, lucrare întocmită de András Szöllösy, introducerea și notele de Bence Szabolcsi], Budapesta, Magyar Korus, 1948. La finele culegerii se află o importantă notă bibliografică privind scrierile lui Bartók, întocmită în 1928 de însuși autorul în colaborare cu B. Szabolcsi, publ. în lucrarea lui D. Dille, *Béla Bartók*, Antwerpen 1939 și întregită ulterior de János Bartók, István Barna, Lajos Lesznay și András Szöllösy. Parte din scrierile adunate în acest volum au fost publicate în limba italiană sub îngrijirea lui Diego Carpitella, cu o prefață de Zoltán Kodály, sub titlul: *Béla Bartók, Scritti sulla musica popolare*, Torino, Edizioni Scientifiche Einaudi, 1955. O parte din aceste scrieri, întovărășite de altele, au apărut nu de mult în limba romînă sub titlul: *Bartók Béla, Însenmări asupra cîntecului popular*, București, E.S.P.L.A., 1956. (Lucrarea a apărut

ci « individe »². Aceste cîntece, mai mult ori mai puțin culte, cunoscute sub denumirea « magyar noták » s-au răspîndit în primul rînd în lumea orașelor, iar la țară, sau deloc sau relativ tîrziu, prin intermediul « domnilor »³.

Pe de altă parte, o muzică cultivată aproape numai de țărani, expresie spontană a simțului lor muzical, alcătuită din melodii cu caracter și structură uniformă. Aici nu mai avem de-a face cu « melodii individe », ci cu « melodii tipuri ». Cu alte cuvinte, muzica țărănească propriu zisă se caracterizează prin existența unor stiluri melodice unitare⁴.

Fermecați de prospețimea creației artistice a țărănimii muncitoare⁵ pe care au descoperit-o, și convinși de covîrșirea ei însemnătate socială și artistică, tinerii compozitori Bartók și Kodály, urmași de Anton Molnár și Lászlo Lajtha, s-au avîntat cu entuziasm într-o întinsă acțiune de culegere a folclorului țărănesc. « Zilele cele mai fericite ale vieții mele — scrie Bartók — le-am petrecut la țară, printre țărani ». El îi iubea, între altele, fiindcă « printre țărani nu există ură împotriva altor națiuni; clasele sociale suprapuse sînt acelea care propagă această ură »⁶. Iar muzica țărănească, după Bartók, « este tot ce se poate închipui mai desăvîrșit și mai variat în ceea ce privește plămîuirea artistică; puterea ei expresivă este nebanuit de mare și în același timp lipsită de orice fel de sentimentalism, de orice ornamentație inutilă. Deseori este simplă pînă la primitivitate, dar niciodată nu este simplistă. Un punct de plecare mai potrivit pentru o renaștere a muzicii cu greu se poate închipui »⁷. Fiecare cîntec popular « este modelul autentic al perfecțiunii artistice de cel mai înalt grad. În mic, îl consider o capodoperă tot atît de mare, pe cit este în lumea formelor mari, o fugă de Bach sau o sonată de Mozart. O astfel de melodie este exemplul clasic al expresiei de inegalabilă concentrare a gândirii muzicale, de evitare a tot ce ar putea fi într-însa de prisos »⁸. O asemenea concepție asupra creației artistice populare, expresie totodată a nețăruritei dragoste a lui Bartók pentru popor, izvorită din cercetarea folclorului la fața locului, nu putea să nu ducă la formularea dezeratului-program: « *Compozitorul trebuie să cunoască muzica populară a țării sale și să stăpînească mijloacele ei de expresie în aceeași măsură ca poetul limba maternă* »⁹. Pentru realizarea acestui țel, compozitorii trebuie ei înșiși să culeagă muzica populară, să o studieze și să o trăiască la fața locului, alături de purtătorii ei, țărani. « Nu ajunge nici pe

în momentul cînd revista noastră era dată la cules din care pricină nu am putut ține seamă de ea în notele bibliografice ale articolului de față.)

Cu prilejul unei vizite pe care a făcut-o nu de mult în țara noastră, muzicologul maghiar András Szöllösy a binevoit să ne dea un prețios ajutor în întregirea datelor bibliografice pe care se bizue lucrarea de față. Îi aducem și pe această cale viile noastre mulțumiri.

² Béla Bartók, *Muzica populară și însemnătatea ei pentru compoziția modernă*, trad. din limba germană de Const. Brăiloiu, extras din « Revista Fundațiilor » I (1934), nr. 6, București, Ed. Sc. Compozitorilor Romîni, p. 4. În limba maghiară, această lucrare a fost publicată în trei redactări diferite: *Mi a népzene* [Ce este muzica populară], *A parasztzene hatása az újabb művészetre* [Influența muzicii țărănești asupra muzicii culte moderne] și *A népzene jelentőségéről* [Despre însemnătatea muzicii populare], publicate în « Új Idők », 1931, reproduse în culegere de scrieri muzicale ale lui Bartók, întocmită de Szöllösy, lucr. cit., p. 19, 21 și 24. (În bibliografia acestei lucrări se indică încă o versiune maghiară, publicată la Bratislava, în « Magyar Minerva », 1931). Lucrarea a apărut în mai multe limbi străine: în engleză: *The relation of folk-song to the development of the art musical of our time*, « The Sackbut », 1921; în poloneză: *O wpliwie muzyki wiejskiej na twórczość artysty: zna* [Despre influența muzicii țărănești asupra creației artistice], « Muzyka », Varșovia 1927; în germană: *Die Volksmusik und ihre Bedeutung für die neuzeitliche Komposition*, în « Mitteilungen der Oesterreichischen Musiklehrerschaft »; în italiană: *L'influsso della musica contadina sulla musica colta moderna*, în B. Bartók, *Scritti sulla musica popolare*, lucr. cit., p. 101—107; de asemenea în limbile suedează și daneză.

³ O asemenea « muzică cultă de stil popular », din păcate insuficient cercetată, există și la noi. Dintr-o scrisoare a lui I. Ghița către V. Alecsandri, aflăm, de pildă, că Nănescu, crescut de Ghiculești, fost vătaf de curte, vătaf de spătarie și judecător de tribunal, bun cîntăreț din vioară, este autorul multor cîntece din repertoriul lăutarilor bucareșteni din cartierul « Scăun », ca: *Ah, amor, amoraș, vede-te-aș căldurăș... Ardă-ți rochița pe tine cum arde inima în mine... Fă-te om de lumea nouă, să furi cloșca de pe ouă... Frunză verde și-o lalea, n-am cuțit că m-ași junghia... Cine la amor nu crede n-ar mai călca iarbă verde... » ș. a. Vezi Ion Ghița, *Scrisori către V. Alecsandri*, București 1905, p. 78—79. În această categorie își găseasc locul românești — multe cu autorul necunoscut — precum și felurile sîrbe și hore lăutărești « de concert ».*

⁴ *Muzica populară și însemnătatea ei pentru compoziția modernă*, lucr. cit., p. 4.

⁵ Este interesant de știut ce înțelegea Bartók prin « clasă țărănească »: « Din punct de vedere folcloric considerăm clasă țărănească acea parte a poporului care se ocupă cu modul primitiv de producție și care își satisface atît nevoile trupesti cit și pe cele sufletești prin forme corespunzătoare tradiției sale, ori cu forme străine, pe care le-a transformat instinctiv, potrivit propriei sale dispoziții sufletești » (*Mi a népzene*, lucr. cit.). Sau în altă parte: « ... atunci cînd vorbesc de artă țărănească, nu consider țărani pe orice ins care se ocupă cu agricultura, ci numai pe cei care își împlinesc cerința exprimării artistice în forme tradiționale sau de origină străină, însă aplicate instinctiv propriei lor structuri sufletești » (*Ungarische Volksmusik*, lucr. cit.).

⁶ Zeno Vancea, *Rolul muzicii populare în creația lui Béla Bartók*, în « Muzica » nr. 3—4 (aprilie-iulie), 1951, p. 130.

⁷ Idem, p. 127.

⁸ *The Folksong of Hungary*, « Musical Courier », New York 1928, conferință ținută în America, la invitația asociației « Pro Musica Society », trad. în limba maghiară de B. Szabolcsi sub titlul *Magyar népzene és új magyar zene* [Muzica populară maghiară și muzica maghiară nouă], publ. în « Zenei Szemle », 1928 și reprod. în culegere citată a lui Szöllösy, p. 14—17; așijderea în culegere, de asemenea citată, a lui Carpitella, p. 222—228.

⁹ *Muzica populară și însemnătatea ei pentru compoziția modernă*, lucr. cit. p. 7.

departe — spune Bartók — să-ți înțești compozițiile cu motive muzicale țărănești sau cu imitații ale lor; aceasta n-ar duce decît la o ornamentație cu totul superficială și neesențială¹⁰.

La începutul lucrărilor de culegere s-a făcut în Ungaria mare vîlvă, fiindcă muzicanții serioși se «coborau la o muncă nedemnă» — cum se zicea — de erudiția lor. Mulți vedeau în perseverența tenace a tinerilor cercetători, de-a dreptul ideea fixă a unor nebuni. Iar materialul adunat nu a stîrnit vreo înțelegere din partea «savanților», care își inchipuiau că «spre a studia muzica populară maghiară, e suficient să iei loc la masa unei cafenele din Budapesta și să ascuți — așa numita — «muzică țigănească». S-a făcut dovada că cei ce se «entuziasmează în mod foarte zgomotos pentru specificul național» nici nu cunosc «muzica populară cu adevărat maghiară», nici n-o cercetează și nici n-o iubesc. «Ei cunosc din ea cel mult cele o sută sau două de cîntece, pe care au cata-dicis să le preia de la poporul nostru primașii țigani, pe care le cîntă în urechile aristocraților maghiari, într-un fel echivalent cu o deformare grotescă, de nerecunoscut»¹¹.

Din toate acestea se înțelege pentru ce Bartók s-a dedicat cu totul folclorului țărănesc, deși nu găsea lipsită de valoare muzica populară orășenească¹². «Muzică țărănească (*Paraszzene*) — așa s-a exprimat dînsul ani de-a rîndul, intenționat, cu ascuțiș politic, ca o hotărîtă manifestare cu caracter social», cum explică muzicologul maghiar Bence Szabolcsi acest fapt¹³. Această perspectivă unilaterală asupra folclorului, creație artistică a maselor largi populare, ne recomandă să folosim ca atare învățămintele sale.

Cînd, de pildă, ne îndeamnă să culegem cu precădere «un material care este cel mai caracteristic cu privire la anumite stări de lucruri arhaice cunoscute sau presupuse», să lucrăm în sate «în care influența străină și influența orașului este cît mai mică» și să ocolim, de exemplu, regiunile miniere, în care «circulația străinilor» este prea mare, ori cînd ne sfătuiește să nu culegem de la «domni» sau chiar de la sătenii purtați de viață prin străini, de la meșterii ambulanți, de la argații ajunși la oraș, ori de la alte persoane dezrădăcinate din comunitatea muzicală a satului de baștină, Bartók se gîndește evident la muzica țărănească cît mai neatinsă de înrîuriri eterogene, iar îndrumările sale sînt folositoare cînd obiectul cercetărilor este aceasta¹⁴. Metoda de cercetare însă trebuie potrivită scopurilor pe care le urmărim. Bineînțeles că nu ne vom feri să culegem într-o localitate minieră cînd voim să cercetăm folclorul muncitoresc ci dimpotrivă, și nu ne vom speria de caracterul eteroclit al repertoriului unui vîntură-lume oarecare, cînd țelul studiului nostru este tocmai un asemenea caz; ba vom culege în chip obligator de la «domni», cînd urmărim creația mic-burgezăză citadină.

Într-o notă autobiografică, Bartók mărturisește că cercetările de folclor muzical le-a început «pornind de la un punct de vedere exclusiv muzical și numai pe teritoriul lingvistic maghiar», căutînd «reîmprospătarea muzicii culte cu elemente ale muzicii țărănești»¹⁵. Pe nesimțite, Bartók, ca și Kodály — iar după pilda lor, ceilalți compozitori progresiști maghiari — au întregit căutarea de teme muzicale inedite, cu pasiunea științifică a cunoașterii cît mai depline a obiectului cercetat. Fonograful devine unealtă obligatorie a culegătorului, transcrierile se cer tot mai amănunțite, iar o metodă științifică de cercetare și orînduire sistematică a materialelor culese, în vederea studiului, prinde să se înfiripe, să se dezvolte și să se desăvîrșească.

Dorința deslușirii cît mai temeinice a însușirilor tipice ale cîntecului popular maghiar a făcut necesară lărgirea sferei cercetărilor și cuprinderea teritoriilor lingvistice vecine: romînești, slovace, sîrbești ș.a. Bartók este cel care s-a dedicat cu elan și abnegație culegerii și studierii folclorului acestor popoare, singura lui răsplată fiind stîmpărarea setei sale nepotolite de cunoaștere a plămuirilor artistice populare și neogoita năzuință de a le pătrunde cele mai ascunse taine.

¹⁰ Idem p. 8.

¹¹ *A magyar zeneröl* [Despre muzica maghiară], în «Aurora», 1911, reproduc. în culegerea lui Szöllösy, p. 10—11 și în culegerea lui Carpitella, p. 108—111; cf. versiunea germană în «Der Merker», 1916.

¹² V. întîmpinare critică: *Cigányzene? Magyar zene?* (*Magyar népdalok a német zeneműpiacon*), A Magyar Néprajzi Társaság XLIII-évi rendes közgyűlésén tartott előadás, 1931 [Muzică țigănească? Muzică maghiară? (Cîntece populare maghiare pe piața muzicală germană), conferință rostită la cea de-a 43-a adunare generală ordinară a Societății Maghiare de Entografie], publ. în «Etnographia-Népelet», 1931 și reproducusă în culegerea Szöllösy, 1948, p. 78—79; asemenea în culegerea Carpitella, p. 127—151.

¹³ Szabolcsi Bence, *Bartók Béla, az író es tudás* [Béla Bartók, scriitorul și savantul], introducere la volumul citat: *Bartók Béla válogatott zenei írásai* [Scrierile muzicale alese ale lui Béla Bartók] întocmit de Andras Szöllösy, p. 5.

¹⁴ *Miért és hogyan gyűjtünk népzénet?* [De ce și cum să culegem muzică populară?], Budapesta 1936, reproduc. în culegerea Szöllösy, 1948, p. 44—55 și în culegerea Carpitella, 1955, p. 48—73; *Pourquoi et comment recueille-t-on la musique populaire?* (*Legislation du folklore musical*), traduit du hongrois par E. Lajti, Geneva, «Archives Internationales de Musique Populaire», 1948. Cf. *Miért gyűjtünk népzénet?* [De ce culegem muzică populară?], în «Zene-műv. Főisk. Ért.», *Válasz* [Răspuns], 1935, apoi în «Magyar Dal», 1936 și «Apollo», 1936.

¹⁵ *Selbstbiographie*, în «Musikpädagogische Zeitschrift», 1918; «Musikbl. des Anbruch», 1921; *Önéletrajz* [Autobiografie], în «Magyar Írás», 1921, reproduc. în culeg. Szöllösy, 1948, p. 8—10 și în culegerea Carpitella, 1955, p. 41—47.

Bartók a dezvăluit prin cercetările sale o întinsă *terra incognita* și ungerii, slovacii și rominii și-au cunoscut cîntecul specific mai ales prin dînsul. În ce ne privește, să spunem răsplatit, că deși nu a putut să exploreze decît unele ținuturi ale Transilvaniei, a făcut cunoscute lumii mai bine de 1200 melodii populare romînești, a descris stîluri muzicale nebănuite mai înainte și cel puțin, că — deși străin — a formulat cel dintîi legile versificației populare romînești¹⁴. De aici porcede marea însemnătate a lui Bartók pentru cunoașterea folclorului romînesc. El trebuie socotit între primii deschizători de drum în cercetarea științifică a creației muzicale a poporului nostru, după cum credem că dînsul poate fi socotit, pe bună dreptate, între întemeietorii folcloristicii muzicale moderne: « Din capul locului, el a voit ca orice raționament să fie bazat pe elemente indiscutabile, pe care le-a cerut izvoarelor însăși, nu unor intermediari; prin el, postulatul anechetei personale la fața locului a dobîndit putere de lege. În consecință, el a negat temeinicia oricărei afirmații nesuștinută de documente controlabile; de aceea fonograful — instrument deja învechit cînd a pus stăpînire pe el — este acum ajutorul indispensabil al tuturor specialiștilor. Mai mult, el a încercat o notație atît de amănunțită a fonogramelor, încît să întrecă cu mult pe cele ale înaintașilor săi cei mai scrupuloși, atingînd vizibil, pe alocurea, ultimele posibilități ale portativului și ale metronomului. În sfîrșit, luînd ca punct de plecare indicațiile rudimentare ale finlandezului Ilmari Krohn, el a imaginat, în vederea grupării mai mult sau mai puțin mecanice a variantelor, un mecanism fără încetare corectat și discutabil în sine, dar al cărui principiu se impune totuși unui gen de speculațiuni pentru care compararea este calea cea mai eficace »¹⁷.

Este astăzi limpede că marea bogăție și varietate a folclorului romînesc din Ardeal și Banat l-a captivat pe artistul-erudit Béla Bartók într-o foarte mare măsură — dacă nu cumva în cea mai mare măsură. Nu știm bine dacă numărul melodiilor populare romînești pe care le-a cules depășește într-adevăr pe cel al celorlalte națiuni al căror folclor l-a cercetat¹⁸. Este însă sigur, că dintre melodiile pe care le-a publicat, cele mai multe sînt cele romînești: după socoteala noastră 1292 melodii populare romînești, însoțite de prețioase studii, față de aproximativ 600 maghiare (dintre care 150 tipărite în colaborare cu Kodály).

Bartók a început să culegă folclor maghiar prin anul 1905, iar folclor romînesc din vara anului 1909. Timp de nouă ani, pînă în toamna lui 1918, a cules cam 3500 melodii populare romînești, dintre care: vreo 670 din Bihor, 365 din Maramureș, cam 500 din Hunedoara, vreo 400 din fostele județe bănățene Timiș și Torontal și aproximativ 1560 din fostele județe ardelenene Arad, Alba, Cluj, Mureș, Satu Mare, Someș și Turda. Materialul cules se află înregistrat pe vreo 1200 cilindri de fonograf — după unele date vreo 800 — dintre care 794 sînt în păstrarea Muzeului Național de Etnografie din Budapesta. Bartók a învățat romînește, după propria sa mărturisire « din dragoste pentru muzica romînească », pentru care a avut întotdeauna cuvinte de caldă prețuire. Despre muzica populară romînească din Bihor, de pildă, scria în 1914, că « este poate cea mai minunată muzică populară de pe întreg teritoriul Ungariei, care luată chiar și în chip absolut e atît de fermecătoare, încît ar putea-o admira toți oamenii de muzică ai Europei »¹⁹.

Cea dintîi publicație de material romînesc cules de Bartók, *Cîntece populare romînești din Comitatul Bihor*²⁰, a fost editată de Academia Romînă în 1913, în seria de culegeri și studii

¹⁴ Constantin Brăiloiu, *Béla Bartók folkloriste, Allocution à la troisième session plénière de la Commission Internationale des Arts et Traditions Populaires*, Paris, octombrie 1947; v. și *Béla Bartók folklorist*, de același, publ. în « Schweiz. Musikzeitung », nr. 3, Zürich, 1948.

¹⁷ Idem.

¹⁸ După cite știm, Bartók a cules aproximativ 3500 melodii populare romînești, 2700 ungurești, 2600 slovace și 200 arabe. Nu cunoaștem, nici măcar cu aproximație, numărul melodiilor de alt neam culese de dînsul: rutene, sirbo-croate, bulgărești (din Banat), turcești ș.a.

¹⁹ *Observări despre muzica populară romînească* în « Convorbiri Literare », XLVIII (1914), nr. 7—8 (iulie-august). Ne sînt cunoscute și alte mărturii care dovedesc dragostea lui Bartók pentru poporul romîn și muzica lui: « Mi-e tare dor de un cîntec romînesc sau de o vorbă romînească », scria el lui Ioan Bușuția, profesor la liceul din Beiuș (6 mai 1917). Ori într-o scrisoare către același, vestind o apropiată vizită în tovărășia vestitului dirijor Egisto Tango, pe atunci angajat la Opera din Budapesta: « Mă bucură foarte mult excursia proiectată în Bihor și mai ales mă bucură faptul că voi putea să arăt unui mare muzician, la fața locului, melodiile fără seamăn din Bihor » (7 iunie 1917). Muzicologul maghiar L. Demény, sub a cărui îngrijire sînt publicate la Budapesta scrisorile lui Bartók, scrie cele ce urmează despre legăturile marelui muzician maghiar cu prietenul său romîn Bușuția: « Este cert că Bușuția, decedat anul trecut [1953 N.R.] a fost cel care l-a ajutat pe Bartók să cunoască în mod practic muzica populară romînească și el este cel care a contribuit mult ca Bartók să cunoască la timp și să iubească cu pasiune poporul romîn. La baza dragostei lui Bartók stau desigur atît frumusețile muzicii populare romînești cit și bogăția ei neasemuită, înflorirea ei din timpuri străvechi. Acest fapt a impresionat și subjugat sufletul geniului maghiar ». L. Demény, *Scrisorile lui Béla Bartók în România*, art. publ. în rev. « Muzica », supl. la nr. 10/1954, p. 11. V. de asemenea: V. Cristian, *Comemorarea a cinci ani de la moartea marelui compozitor maghiar Béla Bartók*, în « Muzica », 1951, nr. 2 (februarie), p. 44—47; Z. Vancea, *Rolul muzicii populare în creația lui Bartók* (art. cit. v. nota 6); V. Cosma, *Béla Bartók și creația populară romînească*, în « Muzica » III (1953), nr. 1, p. 40—41 și articolul aceluiași: *Béla Bartók și țara noastră*, în « Flacăra », IV (1955), nr. 14 (15 iulie), p. 20.

²⁰ *Cîntece populare romînești din Comitatul Bihor (Ungaria)*, culese și notate de Béla Bartók, București, Academia Romînă, Din viața poporului romîn, culegeri și studii, XIV 1913.

«Din viața poporului român», pe temeiul recomandării lui D.G. Kiriac. Volumul cuprinde 371 melodii, culese timp de trei săptămâni în vara anului 1909 și într-o săptămână din iarna anului 1910, din 16 sate din împrejurimile obârșiei Crișului Negru (ținutul Beiușului și Vașcăului). Într-o prefață în limbile română și franceză, culegătorul dă unele deslușiri asupra condițiilor în care a făcut culegerea, precum și asupra diferitelor «categorii» de melodii culese: «*doine*» (numite în Bihor «*hore*»), *arii de dans cu text, colinde* (numite de bihoreni «*corinde*»), *cîntece de nuntă, bocete* (cunoscute în partea locului sub numele de «*vaiete*») și *muzică instrumentală* din vioară, fluiet, cimpoi și «*drimboae*» (*jocuri*, povestea muzicală «*cînd ciobanul și-a pierdut oile*» ș.a.). Prefața cuprinde totodată câteva din particularitățile versului popular românesc: număr de silabe, lipsa strofei, completarea versurilor și repetarea lor în decursul cântatului; în încheiere se dau explicații asupra criteriului după care autorul a orinduit melodiile din cuprinsul volumului. O recenzie critică, iscălită O. Pursch, apărută în revista «*Șezătoarea*» din Fălticeni (1914)²¹, provoacă un răspuns documentat al lui Bartók, publicat în «*Convorbiri Literare*» (1914)²², în care, după ce spurberă rînd pe rînd învinuirile gratuite care i s-au adus, ne dă o seamă de lămuriri asupra metricii și ritmicii muzicii populare românești și în legătură cu metoda culegerii ei. Cu probitatea desăvîrșită care l-a caracterizat toată viața, Bartók desvăluie singur adevăratele lipsuri ale publicației, pe care criticul ocazional — deși anunțat cu emfază de redacția «*Șezătorii*» ca «*specialist*» — nu a știut să le descopere: 1) că nu este însemnat la fiecare melodie izvorul culegerii (numele informatorilor, vîrsta și ocupația lor); 2) că mișcarea nu este măsurată riguros cu metronomul; 3) că notarea cîtorva melodii este defectuoasă în ce privește așezarea barelor de măsură, și 4) că materialul trebuia orinduit după genuri și pe urmă abia după celelalte criterii de clasare. Bartók promite că în colecțiile viitoare asemenea scăderi vor lipsi cu desăvîrșire.

Odată cu extinderea și adîncirea cercetărilor pe care le-a întreprins, concepțiile lui Bartók s-au dezvoltat și s-au desăvîrșit. Greșelile săvîrșite sînt recunoscute fățiș și îndreptate fără zăbavă, notațiile mai vechi — ca cele din colecția bihoreană — socotite neîndestulător de amănunțite, sînt înlocuite cu transcrieri noi făcute cu mare migală, iar principiile sînt reluate, dezvoltate și întregite cu noi elemente și observații asupra folclorului românesc. Așa fiind, următoarele mari colecții de folclor românesc: *Muzica populară a romînilor din Maramureș*, tipărită în 1923 la München²³ și *Melodiile colindelor românești*, editată la Viena în 1935²⁴ — amîndouă întovărășite de cuprinzătoare studii — sînt pilde clasice de monografii muzicale, cea dintîi consacrată folclorului unei regiuni, iar a două unui gen de cîntec popular.

Monografia maramureșană cuprinde 365 melodii, culese între 15 și 27 martie 1913 din 11 sate, din actualele raioane Vișeu și Sighet. Ea a fost predată Academiei Romîne încă la finele anului 1913, cu gândul să fie publicată laolaltă cu cele 170 melodii maramureșene culese de Tiberiu Brediceanu și cu poeziile populare adunate de folcloristul Ion Birlea, care i-a întovărășit și pe Bartók și pe Brediceanu în decursul culegerilor. Izbucnirea războiului mondial a zădărnicit însă realizarea acestui plan. În biblioteca Academiei se păstrează studiul introductiv al colecției, în traducerea franțuzească a compozitorului și muzicologului belgian Gaston Knosp, precum și întreaga corespondență dintre Bartók și Ioan Bianu, bibliotecarul Academiei Romîne, purtată între anii 1913 — 1915 în legătură cu editarea lucrării. Între multe informații de preț cuprinse în aceste scrisori, aflăm că Bartók s-a oferit să suporte jumătate din spezele tiparului și să ia asupra lui riscurile ce ar fi decurs din dezlănțuirea războiului.

Și monografia destinată colindelor românești — scrisă încă în 1924 — a încercat Bartók să o publice în România. De multe ori a trebuit să urce D. G. Kiriac treptele Ministerului Artelor cu manuscrisul lui Bartók sub braț și în multe uși a trebuit să bată, pînă ce statul burghez-moșieresc a binevoit să cumpere în 1924 o copie a manuscrisului cu 20.000 lei, în vreme ce se dădeau trupei lui Leonard 6.000.000 ca să joace în Bucovina operele vieneze. Copia a fost dăruită mai tîrziu Academiei Romîne, încredințată de aceasta Direcției Educației Poporului, înapoiată iar Academiei, în sfîrșit dată în seama Societății Compozitorilor Romîni, care plănua, după dorința lui Bartók, scoaterea unei îndoite ediții engleze și romîne în colaborare cu Oxford Press²⁵. Nu s-a făcut însă nimic și autorul s-a văzut nevoit să o publice în întregime pe cheltuiala sa, mulțumindu-se să dea la lumină numai melodiile, «*caligrafiate cu grijă de școlar cuminte*», tipărite în facsimil spre micșorarea spezelor, împreună cu întinsul studiu muzicologic care le însoțește²⁶. Cîte o copie a textelor

²¹ Vol. XIV (1914), fasc. 12, p. 186—188.

²² *Observări despre muzica populară romînească*, art. cit.

²³ *Volksmusik der Rumänen von Maramureș*, în «*Sammelbände für vergleichende Musikwissenschaft*», herausgegeben von Carl Stumpf und E.M. von Hornbostel, IV, München, Drei Masken Verlag, 1923.

²⁴ *Melodien der rumänischen Colinde (Weihnachtslieder)*, Viena, Universal Edition, 1935.

²⁵ Constantin Brăiloiu: *Béla Bartók: Melodien der rumänischen Colinde (Weihnachtslieder)*, Wien, Universal Edition, 1935, *Recenzie*. Extras din «*Sociologie Romînească*», III (1938), nr. 10—12 (octombrie-decembrie), p.4.

²⁶ Idem p. 4

poetic se află — după cum ne informează Bartók — în Biblioteca Academiei Maghiare, în Biblioteca Universității din Amsterdam și în Biblioteca Universității din Basel. Această lucrare este pînă în clipa de față cea mai bogată colecție de colinde românești, sistematic orînduite și precedate de un studiu amplu. Ea cuprinde 484 melodii culese între anii 1910 și 1917 din 33 sate aparținînd fostelor județe Alba, Arad, Bihor, Cluj, Hunedoara, Mureș, Satu Mare, Someș, Timiș-Torontal și Turda. Bartók a socotit nimerit să mai publice aci cele 19 colinde din culegerea bihoreană, într-o transcriere revăzută după fonograme și îmbunătățită.

Cel dintîi studiu asupra folclorului românesc, întocmit de Bartók, este *Dialectul muzical al rominilor din Hunedoara*, tipărit mai întîii în ungurește în anul 1914, iar apoi în nemțește în 1920²⁷. Prin problemele care le ridică și principiile pe care le elaborează în această lucrare, adevărată piatră de temelie a folcloristicii românești, autorul depășește tot ce s-a scris pînă la acea dată în legătură cu folclorul nostru. El expune bazele metricii și ritmicii muzicii noastre populare, criteriile de analiză ale melodiilor populare și stabilește particularitățile care delimitează cîntecele propriu zise în stiluri regionale, în « dialecte muzicale » cum le numește dînsul. Aceste principii sînt reluate și duse mai departe în studiile introductive la cele două mari colecții de melodii populare românești mai sus pomenite, în importanta lucrare de folclor comparat, intitulată *Muzica populară a maghiarilor și a popoarelor vecine*, publicată în limbile maghiară (1934), germană (1935), franceză (1937) și fragmentar în limba romînă (1936 și 1937)²⁸, precum și în numeroase studii și articole publicate în felurite limbi străine, în publicații periodice și dicționare de specialitate²⁹, dintre care deosebit de însemnate sînt cele din *Zenei Lexikon* (1931) și « Schweizerische Sängerezeitung » din Berna (1933); de asemenea, în parte, în studiul introductiv al lu-

²⁷ *A hunyadi román nép zenedialektusa*, în « Etnographia », Budapesta, 1914; în limba germană sub titlul *Der Musikdialekt der Rumänen von Hunyad*, în « Zeitschrift für Musikwissenschaft », martie 1920; iar în limba romînă în traducerea lui C. Brăiloiu, sub titlul *Dialectul muzical al rominilor din Hunedoara*, publ. mai întîii în revista « Muzică și Poezie » I (1936), nr. 4 (februarie), p. 6—14, apoi în volumul: Béla Bartók, *Scriseri mărunte despre muzica populară romînească*, adunate și traduse de Const. Brăiloiu, București 1937, p. 5—13. Publicarea versiunii germane a stîrnit o furtună de proteste în Ungaria, acțiunea lui Bartók pentru valorificarea folclorului românesc fiind socotită de unii din conaționali săi, nici mai mult nici mai puțin decît « trădare de patrie ». V. Polemica lui Bartók cu Elemér Sereghy și Jenő Hubay, reproducă în culegerea de scrieri muzicale întocmită de A. Szöllösy, lucr. cit., p. 97—101 și în limba italiană, în culegerea de scrieri întocmită de D. Carpitella, lucr. cit., p. 155—165. [Studiul cuprinde 8 melodii].

²⁸ *Népzénekek és a szomszéd népek népzéneke* [Muzica noastră populară și muzica populară a popoarelor vecine], Budapesta 1934, retipărită în 1952: *Zeneműkiadó*; în limba germană: *Die Volksmusik der Magyaren und der benachbarten Völker*, în « Ungarische Jahrbücher », XV, 1935, Berlin; în limba franceză: *La musique populaire des Hongrois et des peuples voisins*, în « Archivum Europae Centro-Orientalis », II (1936), Budapesta, p. 197—244 și extras, 1937; fragmentar în limba romînă, în trad. lui C. Brăiloiu: *Muzica populară maghiară și cea romînească*, în « Muzică și Poezie », I (1936), nr. 9—10 (iulie-august), p. 18—44 și în volumul *Scriseri mărunte ...*, lucr. cit., p. 23—49. [Lucrarea cuprinde 42 melodii românești]. Acest studiu, îndeosebi, a fost ținta unor înverșunate atacuri din partea unor romîni, în frunte cu Coriolan Petranu. Fără o argumentare serioasă, sprijinită de dovezi neîndoelnice, i s-au adus savantului ungar cele mai neașteptate învinuiri, între care cea mai stăruitoare însinuă ca a falsificat știința ca s-o puată în slujba revizionismului maghiar. (V. Coriolan Petranu, *D. Béla Bartók și muzica romînească*, în « Gînd Românesc », 1936, nr. 2 și în limba franceză: *M. Béla Bartók et la musique roumaine et Observations en marge des réponses de M. Béla Bartók*, în « Revue de Transylvanie », Tom. III, 1937, nr. 3, reproduc. în volumul aceluiași, intitulat: *Ars Transilvaniae*, Sibiu 1944, p. 302—319, împreună cu *Épilogue de la discussion avec M. Béla Bartók sur la musique roumaine*, p. 320—333. Cf. cu atacurile maghiare împotriva lui Bartók (v. nota 27).

²⁹ 1) *Primitiv népi hangszerek Magyarországon* [Instrumente muzicale populare primitive în Ungaria], în « Zenei Szemle », Timișoara 1917, nr. 9 (noiembrie), p. 273—275 și nr. 10 (decembrie), p. 311—315. [Studiul cuprinde 8 melodii românești]. 2) *Rumanian Folk-Music in A Dictionary of Modern Music and Musicians*, Londra 1924, p. 246 și versiunea germană a acestuia: *Das neue Musiklexikon*, în traducerea lui Alfred Einstein, Berlin 1926, p. 546; articolul a fost tradus în limba romînă de C. Brăiloiu și publ. în « Muzică și Poezie », I (1936), nr. 6 (aprilie), p. 24 și în vol. *Scriseri mărunte ...*, lucr. cit., p. 22; 3) *Magyarországi népzenei kutatások* [Culegerea muzicii populare în Ungaria], comunicare făcută la Congresul de artă populară din 1928 de la Praga, publ. în *Jelentések a magyar népművészetről* [Dări de seamă despre arta populară maghiară], Budapesta 1929, reproduc. în culeg. Szöllösy, 1948, p. 28—30; în limba franceză: *Les recherches sur le folklore musical en Hongrie*, în *Art populaire*, Paris 1931, vol. II, p. 127—128; în limba italiană: *La musica popolare ungherese*, în culegerea Carpitella, p. 111—117; iar în limba romînă, trad. de C. Brăiloiu și publ. sub titlul *Cercetări de folclor muzical în Ungaria*, în « Muzică și Poezie », I (1936), nr. 12 (octombrie), p. 18—19 și reproduc. în vol. *Scriseri mărunte ...*, lucr. cit., p. 50—51; 4) *Román népzene*, în *Zenei Lexikon*, Budapesta 1931, vol. II, p. 419—420, iar în limba romînă, trad. de C. Brăiloiu și publ. sub titlul *Muzica populară romînească* în « Muzică și Poezie », I (1936), nr. 6 (aprilie), p. 21—24 și vol. *Scriseri mărunte ...*, lucr. cit., p. 19—21. [Articolul este însoțit de 5 melodii]; 5) *Rumänische Volksmusik*, în « Schweizerische Sängerezeitung », Berna 1933 (și extras); în limba romînă, trad. de C. Brăiloiu, publ. sub titlul *Muzica populară romînească*, în « Muzică și Poezie », I (1936), nr. 5 (martie), p. 18—22, reproduc. în *Scriseri mărunte ...*, lucr. cit., p. 14—18. [Studiul cuprinde 6 melodii]; 6) *Román népzene* [Muzica populară romînă], în *Reval Lexikon*, vol. suplimentar, 1935; articolul este reproduc. în culegerea întocmită de Szöllösy, p. 31—32 și în limba italiană: *La musica popolare romana*, în culegerea Carpitella, p. 152—154; 7) *Válasz Peiránuek támadására* [Răspuns atacului lui Petranu], în « Szép Szó », 1937; reproduc. în culegerea Szöllösy, p. 89—95; în limba germană: *Antwort auf einen rumänischen Angriff*, în « Ungarische Jahrbücher », Berlin, XVI (1937), nr. 2—3; în limba franceză: *Réponse a une attaque roumaine*, în « Etudes sur l'Europe Centre-Orientale », nr. 5, Budapesta 1937 și în « La Revue Internationale de Musique », 1938; în limba italiană: *Risposta all'attacco di Petranu e compagnia*, în culegerea Carpitella, p. 165—179; 8) *Az úgynevezett bolgár ritmus* [Așa numitul ritm bulgăresc], în « Énekesző », 1938, reproduc. în culegerea lui Szöllösy, p. 40—44 și în limba italiană: *Il cosiddetto ritmo bulgareo*, în culegerea Carpitella, p. 197—207. [Studiul conține 4 melodii românești].

crării *Cîntecul popular maghiar*, publicată în limbile maghiară (1924), germană (1925) și engleză (1931)³⁰. Cele mai multe din scrierile lui Bartók despre muzica populară românească au fost adunate, traduse și publicate de Constantin Brăiloiu, mai întâi în paginile revistei « Muzică și Poezie » (1936), iar pe urmă în volum (1937)³¹; altele se găsesc în culegerea de scrieri alese ale lui Bartók, întocmită de András Szöllösy (1948)³²; de asemenea în culegerea lui Diego Carpitella (1955)³³, precum și în volumul pe curînd editat de E.S.P.L.A.³⁴.

★

Nu putem încheia fără să ne gîndim din nou la însemnătatea cu totul deosebită pe care Béla Bartók o are pentru folcloristica noastră. Nu numai că a cules cele vreo 3500 melodii populare românești, pe care le-a transcris cu mare migală și le-a studiat cu nețărmurită sîrguință, dar prin publicațiile sale științifice și prin prelucrările lui componistice a făcut cunoscută și prețuită în lumea întreagă creația artistică a poporului nostru.

Cercetările și studiile sale au deschis largi perspective folcloristicii românești, învățămintele lui fiind urmate și duse mai departe de folcloriștii romîni. Roadele activității științifice ale acestora nu au întîrziat și fosta « Arhivă de Folklore a Societății Compozitorilor Romîni » a ajuns în scurtă vreme una din cele mai importante centre de cercetări folcloristice din lume, atît prin numărul documentelor adunate, cît mai ales prin aplicarea unei înaintate metode de cercetare³⁵.

La rîndul său, Bartók a cunoscut și prețuit rezultatele dobîndite de folcloristica romînă, folosindu-le în lucrările sale mai tîrzii. În studiul său *De ce și cum să culegem muzică populară?* (1936)³⁶, de pildă, după ce folosește ca « motto » un pasaj din *Schița unei metode de folclor muzical* de Constantin Brăiloiu³⁷, citează pagini întregi din lucrări folcloristice românești. La capătul unui lung citat³⁸, Bartók observă următoarele, referitor la felul în care se culege folclorul în țara noastră: « Din acest citat putem vedea limpede cu cîte infinite amănunte — care pot face de rușine temeinicia și penderia operelor celui mai migălos savant german — poate fi făcută descrierea unei datine populare »³⁹.

Într-o scrisoare a lui Bartók către Ion Bianu se pot citi următoarele: « ... orice s-ar întîmpla, nu am să trădez munca pe care am început-o; socot drept un scop al vieții mele să continui și să isprăvesc studierea muzicii poporului romîn, cel puțin în Transilvania » (1914). În ciuda împrejurărilor vitrege, Bartók și-a îndeplinit cu sfințenie acest nobil angajament. Pînă în ultimii ani ai vieții sale el a continuat să studieze materialul românesc pe care l-a cules, orînduindu-l pentru tipar. Aflăm că după ce de curînd a apărut cel de al doilea volum de cîntece populare iugoslave, se pregătește tipărirea vastei sale culegeri de folclor românesc, sub îngrijirea folcloristului romîn Const. Brăiloiu.

Prin moartea lui Béla Bartók, poporul romîn a pierdut un mare prieten. Acum unsprezece ani, Bartók s-a stins din viață în « neagra străinătate », cum glăsuiesc amarele noastre cîntece ale înstrăinării, departe de cei pe care i-a îndrăgit cu toată căldura sufletului său mare. Amintirea lui

³⁰ *A magyar népdal* [Cîntecul popular maghiar], Budapesta 1924; în l. germană: *Das ungarische Volkslied Versuch einer Systematisierung der ungarischen Bauernmelodien*, Berlin 1925; în l. engleză: *Hungarian folk music*, trad. de M. D. Calvocoressi, Londra, Oxford University Press, 1931.

³¹ Béla Bartók. *Scrieri mărunte despre muzica populară românească*, lucr. cit. În afară de scrierile menționate în nota 29 dela p. 266, sub nr. 2—6, culegerea mai cuprinde, într-o « Addenda » (p. 52—55), trei fragmente, imprumutate: cel dintîi prefaței la *Volksmusik der Rumänen von Maramureș* (v. nota 23, p. 265) al doilea unui articol polemic din « Convorbiri Literare » (v. nota 19, p. 264), iar al treilea unei convorbiri cu Octav Șuluțiu, publ. în revista « Vremea » din 14. I. 1934. Aproape toate scrierile publicate de C. Brăiloiu sînt reproduse în volumul recent apărut: Bartók Béla, *Insemnări asupra cîntecului popular*, lucr. cit., p. 143-223.

³² *Bartók Béla válogatott zenei írásai*, lucr. cit., (v. nota 1, p. 261).

³³ *Scritti sulla musica popolare*, lucr. cit. (v. nota 1, p. 261).

³⁴ *Insemnări asupra cîntecului popular*, lucr. cit. (v. nota 1, p. 261).

³⁵ V. Const. Brăiloiu, *Esquisse d'une méthode de folklore musical (Les archives de la Société des compositeurs roumains)*, Extrait de la « Revue de Musicologie », nr. 40, Paris, Fischbacher 1932 și versiunea romînă: *Arhiva de Folklore a Societății Compozitorilor Romîni. Schiță a unei metode de folklore muzical*, extras din revista « Boabe de Griu », II (1931), nr. 4, București.

³⁶ *Miert es hogyan gyűjtésünk népzénetét*, lucr. cit. (nota 14, p. 263).

³⁷ « La mélodie populaire ... n'existe réellement qu'au moment où on la chante ou la joue et ne vit que par la volonté de son interprète et de la manière voulue par lui. Création et interprétation se confondent ici ... dans une mesure que la pratique musicale fondée sur l'écrit ou l'imprimé ignore absolument ... » (Brăiloiu, *Esquisse d'une méthode de folklore musical*), p. 9—10.

³⁸ Din Const. Brăiloiu, *Despre bocetul de la Drăguș (jud. Făgăraș)*, Extras din « Arhiva pentru Știința și Reforma Socială », X (1932), nr. 1—4.

³⁹ *Lucrare cit.*, p. 17.

va trăi pururea în inimile noastre, iar pilda lui mărează ne va lumina munca de cunoaştere şi valorificare a creaţiei artistice a poporului şi ne va călăuzi străduinţele pentru înfăptuirea înaltului său crez politic: «înfrăţirea popoarelor, o înfrăţire în ciuda tuturor războaielor şi discordiilor».

БЕЛА БАРТОК И РУМЫНСКИЙ ФОЛЬКЛОР

По своему собственному признанию Бела Барток начал собирать народные мелодии, «исходя из точки зрения исключительно музыкальной и только в зоне венгерского языка». Поиски доселе неизвестных музыкальных тем с целью «обновления профессиональной музыки внесением в нее элемента музыки крестьянской» сочетались с самого начала с страстным научным интересом к исследуемому предмету. Фонограф становится неотъемлемым орудием каждого исследователя, растет потребность во все более подробной записи, а научный метод записи и классификации материала с целью его изучения начинает прививаться, развиваться и совершенствоваться.

Всестороннее знакомство со всеми типичными особенностями венгерской народной песни не могло быть, однако, достигнуто без основательного знакомства с музыкальным фольклором других народов, населявших австро-венгерскую империю, и соседних с ней народов. Барток вдохновенно и самоотверженно посвятил себя собиранию и изучению фольклора этих народов.

Ныне очевидно, что огромное богатство и разнообразие румынского фольклора Трансильвании и Баната сильно — чтобы не сказать чрезвычайно — пленили художника-эрудита. Не знаю точно, превышает ли в самом деле число румынских народных мелодий народные мелодии других народов, чей фольклор изучал Барток. (Как известно, Барток записал между 1905 и 1918 годами приблизительно 3500 румынских народных мелодий). Однако, определено известно, что из опубликованных им мелодий большая часть является румынскими. По нашим подсчетам Барток опубликовал 1285 румынских народных мелодий против приблизительно 600 венгерских, (из которых 150 изданы в сотрудничестве с Кодаи). А в своих ценных трудах Барток затронул проблемы и выработал принципы, являющиеся краеугольным камнем румынской фольклористики.

Он первый кодифицировал правила румынского народного песенного стиха, впервые описал «дойну, как таковую» (протяжная марамурешанская песня), установил особенности, разграничивающие трансильванские и банатские песни по областным музыкальным стилям (по «музыкальным диалектам» как он их называет) и подробно описал наиболее важные музыкальные инструменты, которые бытуют в румынском народе.

Своими опубликованными научными трудами и мастерскими композиторскими обработками, Бела Барток сделал известным всему свету румынское народное художественное творчество, получившее всеобщую высокую оценку. С его смертью румынский народ потерял большого друга. Память о нем будет вечно жить в наших сердцах. Его великий пример будет для нас светочем в наших трудах по познанию и оценке художественного народного творчества и будет вести нас по пути воплощения в жизнь его возвышенного политического кредо: «братство народов, наперекор войнам и разногласиям».

BÉLA BARTÓK AND THE RUMANIAN FOLKLORE

In collecting folk tunes, Béla Bartók — as he himself admits — started his work prompted «by musical considerations alone and confined to the Hungarian linguistic territory»

His quest for unknown musical themes, pursued with the purpose of «renewing art-music with fresh elements adopted from peasant music» was from the start complemented with the thirst of the scholar anxious to fathom as deeply as possible the object of his investigations. The phonograph becomes an indispensable accessory of the searcher, the notations have to be recorded with utmost accuracy, while a scientific method of collecting and classifying the material — enabling its easy study at a later date — begins to take shape, develop and improve.

A clear picture of the typical features of the Hungarian folk-song could nevertheless not be obtained without previous study of the musical folklore of all the nations living within the Austro-

Hungarian Empire as well as the folklore of the neighbouring nations. Bartók has undertaken with enthusiasm and abnegation the collection and the study of the folklore of these nations.

It is evident to-day that the great wealth and variety of the Rumanian folklore in Transylvania and Banat has captivated the learned musicologist to a high — possibly the highest — degree. Though it would be difficult to determine whether the number of Rumanian folk-tunes exceed the number of investigated tunes belonging to the other nations, — from 1905 to 1918, Bartók collected approximately 3500 Rumanian folk-tunes — it is however certain that of the tunes published by Bartók the large majority was of Rumanian origin. The author of the article estimates that the Rumanian folk tunes presented by Bartók number 1285 as compared to approximately 600 Hungarian folk tunes (of which 150 published in collaboration with Kodály). In his precious writings, the Hungarian folklorist has raised problems and elaborated principles which to-day stand at the basis of the Rumanian folklore. Bartók was the first to formulate the laws governing Rumanian folk verse, used in chanting, the first to describe the «doina» (the Maramuresh long chant); he established the distinctive features of the Transylvanian and Banat songs dividing them into regional musical styles («musical dialects» as Bartók calls them) and furthermore described with accuracy the chief musical instruments used by the Rumanian people.

Béla Bartók's scientific publications and his valuable compositions on musical folk themes have contributed to the worldwide dissemination and appreciation of the artistic genius of the Rumanian people. By his death, the Rumanian nation has lost a great friend. His memory shall live for ever in our hearts, and his precious example will serve to inspire our work of investigation and utilisation of the artistic treasure of our folklore, guiding our steps towards the achievement of his noble political creed: «the brotherly understanding of nations despite wars and discord».